

Національна академія медичних наук України
ДУ «Національний інститут хірургії та транспантології імені О. О. Шалімова»

Затверджую
Директор ДУ НІХТ ім. О.О.Шалімова

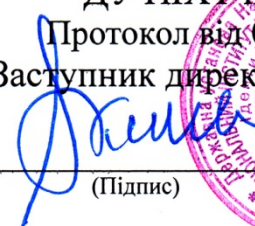
О. Ю. Усенко
(Підпис) (Ініціали, прізвище)

« 11 » липня 2019 р.

ПРОГРАМА навчальної дисципліни

рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
галузь знань	22 – охорона здоров'я
спеціальність	222 – медицина (Шифр і назва)
освітня програма (ОНП)	«Хірургія» (Спеціалізація , назва)

«Реконструктивно-відновлювальна та мікросудинна хірургія»
(належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини –
курс за вибором)

Затверджено вченою радою
ДУ НІХТ ім. О.О.Шалімова
Протокол від 08 липня 2019 р. № 8
Заступник директора з наукової роботи

М. В. Кости́лев
(Підпис) (Ініціали, прізвище)

« 08 » липня 2019 р.

Київ – 2019

Розробники програми

Голова проектної групи
чл.-кор. НАМНУ
доктор мед. наук професор
Ничитайло М. Ю.

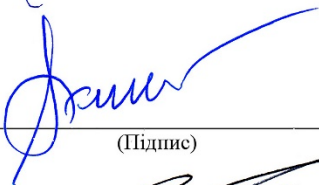
Члени проектної групи:
Заступник директора з наукової роботи
доктор мед. наук
Костилєв М.В.

Заступник директора з організаційної
та клініко-інноваційної роботи
доктор мед. наук
Салютін Р. В.

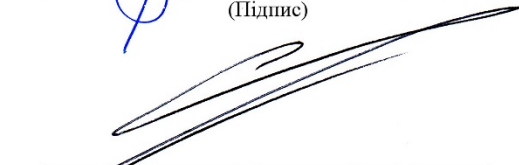
Голова локальної комісії з медичної етики
головний лікар НІХТ ім . О. О. Шалімова
кандидат мед. наук
Костенко А. А.

(Підпис)

(Підпис)

(Підпис)

(Підпис)

Рецензенти

1. Професор кафедри хірургії та трансплантології НМАПО імені П. Л. Шупика
доктор мед. наук професор В. Й. Сморжевський
2. Завідувач кафедри хірургії № 1 Національного медичного університету імені
О. О. Богомольця доктор мед. наук професор О. І. Дронов

Програму обговорено та ухвалено на
засіданні методичної комісії відділу хірургії
підшлункової залози та реконструктивної
хірургії жовчовивідних протоків
ДУ НІХТ ім. О.О.Шалімова
Протокол від 12 травня 2019 р. № 5
Голова методичної комісії

(Підпис)

В. М. Копак

(Ініціали, прізвище)

« 12 » _____ травня _____ 2019 р.

Вступ

Навчальний план та програма навчальної дисципліни підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія» (курс належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором) розроблені на підставі відповідних освітньо-наукових програм третього освітньо-наукового рівня, а також на підставі положень законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», нормативно-правових актів МОЗ України та МОН України, постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», Статуту ДУ «Національний інститут хірургії та транспантології імені О. О. Шалімова» та інших нормативних актів співробтниками ДУ «Національний інститут хірургії та транспантології імені О. О. Шалімова» (директор – доктор мед. професор О. Ю. Усенко), обговорені та схвалені на засіданні методичної комісії відділу хірургії підшлункової залози та реконструктивної хірургії жовчовивідних протоків ДУ «Національний інститут хірургії та транспантології імені О. О. Шалімова» (протокол № 5 від 12 травня 2019 р.), погоджені на засіданні вченої ради ДУ «Національний інститут хірургії та транспантології імені О. О. Шалімова» (протокол № 8 від 08 липня 219 р.).

Пояснювальна записка

У навчальному плані та програмі підготовки аспірантів з навчальної дисципліни «Хірургія» (курс належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором) визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійних компетентностей осіб, які є здобувачами освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі «Охорони здоров'я» за науковою спеціальністю 14.01.03 «Хірургія».

Мета. Основною метою навчальної програми «Хірургія» (курс належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором) є засвоєння теоретичної інформації та одержання практичної підготовки з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики (в т.ч. диференційної), лікування та профілактики основних хірургічних захворювань та суміжної патології, що найчастіше зустрічаються, формування клінічного мислення, етичного ставлення до хворого, що дозволить в повному обсязі удосконалити загально-професійні, спеціалізовано-професійні, дослідницькі, аналітичні компетенції з хірургії задля досягнення рівня знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог для отримання ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 14.01.03 «Хірургія».

Навчальний план спеціального курс за вибором визначає тривалість навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми.

Навчальний план та програма підготовки аспірантів розраховані на 120 годин (4 кредити ECST).

Для виконання цієї програми передбачено такі види навчальних занять: лекції, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу аспірантів.

Для визначення рівня компетентностей аспірантів проводиться підсумковий контроль знань за рахунок годин, передбачених на семінарські/практичні заняття.

I. Мета і завдання дисципліни

Мета викладання курсу «Реконструктивно-відновлювальна та мікросудинна хірургія» (належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором) передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань із цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання у хірургії, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Також вдосконалення: знань про причини виникнення, методики дослідження, клінічні прояви хірургічних захворювань органів черевної порожнини, диференційно-діагностичних ознак, сучасних напрямків і алгоритмів лікування таких захворювань.

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен:

- **знати:** етіологію, патогенетичні особливості, клінічні прояви хірургічних захворювань органів черевної порожнини; основних методів дослідження у хірургії (методів візуалізації (рентгенографії, комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії); ультразвукових; лабораторних методів дослідження (біохімічних, коагуляційних, ліпідного обміну крові), їх переваги та діагностичні можливості; самостійно обстежувати хворих із гострою хірургічною патологією зі складанням історії хвороби, встановленням клінічного діагнозу; сучасні напрямки та алгоритми лікування гострих хірургічних захворювань;
- **вміти:** збирати медичну інформацію про стан пацієнта; класифікувати і аналізувати типову клінічну картину гострих абдомінальних хірургічних захворювань, складати план обстеження та аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при типовому перебігу гострих абдомінальних хірургічних захворювань, трактувати загальні принципи лікування, реабілітації і профілактики таких захворювань, визначати тактику ведення (принципи операційних втручань та консервативного лікування, реабілітаційні заходи) а також виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення гострих абдомінальних хірургічних захворювань; знати основні ведення медичної документації; опрацювати та аналізувати державну, соціальну та медичну інформацію.

II. Компетентності та результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

1. Інтегральна компетентність: здатність ефективно вирішувати комплексні наукові та практичні проблеми в галузі медицини за спеціальністю «хірургія»,

організовувати і виконувати власну науково-дослідницьку роботу з метою генерування нових систематизованих знань, що мають теоретичне і практичне значення, можуть успішно впроваджуватись у вітчизняний й міжнародний дослідницький та освітній простір, практичну медицину та інші сфери життя.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до науково-професійного, світоглядного та загальнокультурного саморозвитку і самовдосконалення.

ЗК2. Здатність автономно виконувати фахову та науково-дослідницьку роботу з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та наукової етики.

ЗК3. Здатність до різнобічного пошуку, самостійного аналізу та систематизації інформації з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.

ЗК4. Здатність спілкуватись і взаємодіяти в науково-професійному та освітньому середовищі, в тому числі, на міжнародному рівні.

ЗК5. Здатність незалежно мислити, виявляти, формулювати й ефективно вирішувати проблеми наукового характеру, приймати відповідальні рішення, продукувати нові знання та ідеї.

ЗК6. Здатність проводити моніторинг виконаних робіт, здійснювати оцінку інтелектуального продукту та забезпечувати його якість.

ЗК7. Здатність до опрацювання, аналізу, узагальнення, обговорення та представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді усної та письмової презентації державною й іноземною мовами, опанування майстерністю вести наукову дискусію з демонстрацією вільного володіння науковою термінологією, риторикою та культурою наукового мовлення.

ЗК8. Здатність працювати в команді, організовувати, планувати та прогнозувати результати власної чи колективної роботи, нести відповідальність за досягнуті результати, діяти в нових умовах, керувати роботою інших осіб та мотивувати їх для досягнення спільної мети.

3. Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність аналізувати, відтворювати, інтерпретувати та використовувати в практичній, науково-дослідницькій та освітній діяльності знання сучасного стану проблем та досягнень в галузі абдомінальної хірургії, основних концепцій, теорій, гіпотез щодо розвитку, перебігу та лікування гострих абдомінальних хірургічних захворювань

ФК2. Здатність розробляти та управляти науковими проектами в галузі абдомінальної хірургії, формулювати мету, зміст та новизну дослідження.

ФК3. Здатність встановлювати потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень в галузі абдомінальної хірургії, генерувати нові знання, наукові гіпотези, теорії та концепції щодо розвитку, перебігу, прогнозування наслідків та лікування гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини, а також їх профілактики.

ФК4. Здатність обирати та використовувати сучасні методи дослідження (опитування, огляду, спеціального клінічного обстеження, визначення

необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень пацієнтів з гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини) відповідно до поставленої мети, завдань та очікуваних результатів. ФК5. Здатність інтерпретувати, аналізувати й узагальнювати результати роботи з профільними пацієнтами, дані власних наукових досліджень пацієнтів із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини, визначати їх місце в системі існуючих знань, дотримуючись принципів наукової етики, академічної доброчесності й авторського права. ФК6. Здатність впроваджувати нові знання з питань невідкладної абдомінальної хірургії в наукову сферу, освітній процес і практичну роботу за фахом «хірургія».

4. Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з невідкладної абдомінальної хірургії в науковій, фаховій та освітній діяльності.

ПРН 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для організації й самостійного виконання наукового дослідження в галузі невідкладної абдомінальної хірургії.

ПРН 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати клінічну та наукову інформацію стосовно причин розвитку, особливостей клінічного перебігу, підходів до діагностики, лікування та профілактики гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини.

ПРН 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми щодо діагностики і лікування пацієнтів з гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини з подальшим визначенням шляхів їх вирішення.

ПРН 5. Продукувати нові знання та ідеї, формулювати наукові гіпотези, теорії та концепції в галузі невідкладної абдомінальної хірургії з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності.

ПРН 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати клінічні та наукові дані стосовно причин розвитку, особливостей клінічного перебігу, підходів до діагностики, лікування і профілактики гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини.

ПРН 7. Розробляти дизайн і план власного дослідження за фахом «Хірургія» на основі самостійно сформульованих мети і завдань.

ПРН 8. Обирати, застосовувати і вдосконалювати сучасні методики дослідження пацієнтів гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини.

ПРН 9. Розробляти та впроваджувати нові способи діагностики, лікування та профілактики хірургічних захворювань органів живота.

ПРН 10. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання щодо гострих хірургічних абдомінальних захворювань в практичній діяльності й освітньому процесі.

ПРН 15. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному середовищах.

ПРН 16. Дотримуватися принципів наукової етики у роботі з пацієнтами із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини.

ПРН 17. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.

III. Структура спеціального курсу за вибором

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

курсу

«Реконструктивно-відновлювальна та мікросудинна хірургія»

(належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором)

підготовки докторів філософії (PhD)

зі спеціальності – 222 Медицина

(очна денна форма навчання)

Код	Розділи та рубрики навчальної дисципліни	загальний обсяг	Кількість годин				Само-стійна робота
			аудиторних			консультації	
			всього	лекції	практичні		
01	Термічні опіки	22	8	2	4	2	14
02	Хімічні опіки	16	6	2	4	-	10
03	Травма електричним током	16	2		2		14
04	Закриття великих дефектів м'яких тканин	20	6		4	2	14
05	Трансплантація органів і тканин	22	8	2	4	2	14
06	Практичні аспекти хірургії кисті	22	8	2	4	2	14
	Залік	2	2		2		
	Разом ...	120	40	8	24	8	80

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

курсу

«Реконструктивно-відновлювальна та мікросудинна хірургія»

(належна клінічна практика (GMP) і основи доказової медицини – курс за вибором)

підготовки докторів філософії (PhD)

зі спеціальності – 222 Медицина

(очна денна форма навчання)

Код		Назва розділу та теми
курсу	розділу	
01		Термічні опіки
	01	Хірургічна некректомія (види, показання, передопераційна підготовка, основні методичні прийоми)
	02	Класифікація методів шкірної пластики

	03	Методи оперативного відновлення шкірного покриву (види економної шкірної пластики, особливості хірургічної техніки)
	04	Біотехнологічні методи відновлення втраченого покриву шкіри
02		Хімічні опіки
	01	Патогенез, класифікація, надання першої допомоги, лікування
03		Травма електричним струмом
	01	Поразки високовольтним струмом. Поразки низьковольтним струмом. Особливості електротравми. Особливості електричного шоку. Особливості перебігу опікового шоку під час ураження електричним струмом. Електричні опіки. Особливості. Тактика лікування електричних опіків
04		Закриття великих дефектів м'яких тканин
	01	Класифікація клаптів, методи їх використання та функція. Основні правила при закритті дефектів. Вільні складні клапті та варіанти їх включення в кровотік
	02	Види клаптів на тимчасових живильних ніжках. Історія появи цих видів пластики. Показання для використання
	03	Техніка викроювання «італійського клаптя». Види «Італійських клаптів». Віддалені результати «італійської» пластики
	04	Класифікація та види стеблинистих клаптів. Техніка та основні етапи викроювання круглого шкірно-жирового стебла. Найчастіші помилки. Ускладнення та методи боротьби з ними
	05	Особливості пересадки вільних нереваскуляризованих шкірних клаптів для закриття вад у різних анатомічних областях обличчя та шиї. Показання та протипоказання. Етапи операції. Ускладнення та їх профілактика
	06	Класифікація поверхневих скелетних м'язів за типами кровопостачання. Шкірно-м'язові клапті: принципи формування, техніка (на прикладі клаптя з найширшого м'яза спини) та показання до застосування
05		Трансплантація органів і тканин
	01	Класифікація та типи трансплантатів
	02	Області застосування в естетичній та реконструктивній хірургії
	03	Нерозв'язані проблеми та перспективи розвитку трансплантології
	04	Композитні трансплантати, показання для їх застосування, особливості ведення післяопераційного періоду
06		Практичні аспекти хірургії кисті
	01	Анатомія кисті. Антропометричне та рентгенологічне обстеження. Дослідження функції кисті
	02	Вибір анестезіологічного знеболення
	03	Планування розрізів на китиці
	04	Основні види оперативних втручань на китиці
	05	Поняття про атравматичну техніку операції
	06	Особливості післяопераційного ведення та види іммобілізаційних пов'язок

IV. Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття,
- в) семінарські заняття,
- г) самостійна робота аспірантів (СРА).

Практичні та семінарські заняття передбачають:

- 1) виявлення симптомів і синдромів гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини;
- 2) постановку клінічного діагнозу;
- 3) проведення диференційного діагнозу між різними гострими захворюваннями органів черевної порожнини;
- 4) надання допомоги хворим із гострими хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини;
- 5) призначення сучасного лікування хворим хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини;
- б) вирішення ситуаційних клінічних задач, задач за типом ліцензійного іспиту «Крок-3» і тестових завдань.

V. Види контролю знань

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння аспірантами навчального матеріалу.

Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді, з визначенням правильної послідовності дій, з визначенням відповідності, з визначенням певної ділянки на фотографії чи схемі («розпізнавання»);
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;
- в) розв'язання типових ситуаційних задач;
- д) контроль практичних навичок;

Комплексне оцінювання навчальної діяльності здійснюється виставленням традиційної оцінки, яка конвертується у бали відповідно у кожному з занять, аспірант отримує на практичному занятті:

оцінку «5» - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань;
 оцінку «4» - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань;
 оцінку «3» - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань;
 оцінку «2» - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань; На кінцевому етапі заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Самостійна робота аспіранта оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки аспіранта.

Підсумковий контроль Загальна система оцінювання проводиться по завершенню вивчення дисципліни у вигляді заліку. Шкали оцінювання традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS.

Залік – це форма підсумкового контролю засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль

проводиться у письмовій формі, з використанням навчальної платформи Misa, відповідно до розкладу. Триває 2 академічні години.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант за поточну навчальну діяльність для допуску до заліку становить 120 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих аспірантом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою.

Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями. Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності аспірантів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

VII. Література

1. Березницький ЯС, Бойко ВВ, Брусницина МП, Клинические рекомендации для врачей по вопросам организации и оказания медицинской помощи больным с острыми хирургическими заболеваниями органов живота. Киев; 2004. 354 с.
2. Березницький ЯС, Захараш МП, Мішалов ВГ, ред. Хірургія: підручник. Т. 1. Дніпропетровськ: Дніпро-VAL; 2007. 445 с. –ISBN 966-8704-11-8.
3. Березницький ЯС, Захараш МП, Мішалов ВГ, ред. Хірургія: підручник. Т. 2. Дніпропетровськ: Дніпро-VAL; 2011. 627 с. –ISBN 978-966-8704-12-3.
4. Березницький ЯС, Захараш МП, Мішалов ВГ, ред. Хірургія: підручник. Т. 3. Кн.1. Дніпропетровськ: Дніпро-VAL; 2011. 779 с. ISBN 978-966-8704-57-4.
5. Березницький ЯС, Захараш МП, Мішалов ВГ, ред. Хірургія: підручник. Т. 3. Кн.2. Дніпропетровськ: Дніпро-VAL; 2011. 782 с. ISBN 978-966-8704-12-3.
6. Березницький ЯС, ред. Загальна хірургія: підручник для студ. вищ. навч. закл. Вінниця: Нова Книга; 2018. ISBN 978-966-382-702-5.
7. Бойко ВВ, Замятин ПН, ред. Политравма: Руководство для врачей. В 2-х томах. Том 1. 2-е изд. перераб. и доп. Харьков: Фактор; 2011. 640 с. ISBN 978-966-180-139-3.
8. Бойко ВВ, Замятин ПН, ред. Политравма: Руководство для врачей. В 2-х томах. Том 2. 2-е изд. перераб. и доп. Харьков: Фактор; 2011. 688 с. ISBN 978-965-180-151-5.
9. Бойко ВВ, Замятин ПН, Удербает НН, Скорый ДИ, Наконечный ЕВ. Хирургия поврежденной печени. Харьков; 2007. 240 с.
10. Бойко ВВ, редактор. Паліативна торакальна хірургія. Львів: Сполом, 2013. 190 с. ISBN 978-966-665-881-7.

11. Бойко ВВ, редактор. Портальная гипертензия и ее осложнения. Харьков: Мартиняк; 2008. 336с. ISBN 978-966-96976-1-5.
12. Бойко ВВ, редактор. Руководство по неотложной хирургии органов брюшной полости. Харьков-Черновцы: Б.и.; 2009. 510 с. ISBN 978-966-697-296-8.
13. Бойко ВВ, Флорикян АК, ред. Гнойные заболевания легких и плевры. Харьков: Прапор; 2007. 575 с. ISBN: 978- 966-8690-59-4.
14. Бойко ВВ, Суслов ВВ, Яворський ВВ, Малигон ОІ, Павлов ОО. Сучасна трансфузіологія: навч.-метод. посіб. Харків: Бровін; 2012. 199 с. ISBN 978-966-2445-55-8.
15. Гетьман ВГ. Клиническая торакоскопия. Киев: Здоров'я; 1995. 208 с. ISBN 5-311-00997-7.
16. Глумчер ФС, Чепкий ЛП, Новицька-Усенко ЛВ, Кобеляцький ЮЮ, Дубров СО, Веневцева-Моринець ЮЮ, та ін. Анестезіологія та інтенсивна терапія: підручник. 4-е видання. Київ: Медицина; 2021. 360 с. SBN: 978-617-505-885-5.
17. Годлевський АІ, Саволюк СІ. Діагностика та моніторинг ендотоксикозу у хірургічних хворих. Вінниця: Нова книга; 2015. 230 с. ISBN 978-966-382-547-2.
18. Жебровский ВВ, Тимошин АД, Готье СВ, и др. Осложнение в хирургии живота: Руководство для врачей. Медицинское информационное агентство; 2006. 448с. ISBN 966-648-021-2.
19. Жебровский ВВ. Хирургия грыж живота. Москва: Медицинское информационное агентство; 2005. 384с. ISBN 9-66648-021-2.
20. Запорожан ВН, Грубник ВВ, Поддубный БК, Золотарева ТА, Шипулин ПП. Лазеры в эндоскопии. Киев: Здоров'; 1998. 207 с. ISBN 5-311-00951-4.
21. Запорожан ВН, Грубник ВВ, Саенко ВФ, Ничитайло МЕ. Видеоэндоскопические операции в хирургии и гинекологии. Киев: Здоров'я, 2000. 304 с. ISBN 5311-01165-3.
22. Захараш МП, Пойда ОІ, Кучер МД. Хірургія (факультетська): підручник. Київ: Медицина; 2006. 656 с. –ISBN 966-8144-33-3.
23. Ирвин РС, Рипепе ДМ, Лисбон А, Херд СО. Процедуры и техники в неотложной медицине. 2-е изд. (эл.). Москва: Бином. Лаборатория знаний; 2015. 486 с. ISBN 9785996328840.
24. Итала Э, редактор. Атлас абдоминальной хирургии: Хирургия желудка и двенадцатиперстной кишки. Том 2. Москва: Медицинская литература; 2007. 448 с. ISBN 978-5-89677-110-4.
25. Итала Э, редактор. Атлас абдоминальной хирургии: Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы. Том 1. Москва: Медицинская литература; 2006. 508 с. ISBN 5-89677-095-2.
26. Итала Э, редактор. Атлас абдоминальной хирургии: Хирургия тонкой и толстой кишки, прямой кишки и анальной области. Том 3. Москва: Медицинская литература; 2008. 448 с. ISBN 978-5-89677-110-4.

27. Клавъен ПА, Сарр М, Фонг Ю, редакторы. Атлас хирургии верхних отделов желудочно–кишечного тракта, печени, поджелудочной железы и желчных путей. Москва: Бином; 2009. 980 с. ISBN 978-5-9963-0233-8
28. Клайн ДМ, Стед ЛГ, редакторы. Острая абдоминальная патология. 4-е изд. (эл.). Пер с англ. Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний; 2017. 293 с. ISBN 978-5-00101-468-3.
29. Ковальчук ЛЯ, Поліщук ВМ, Ничитайло МЮ, Ковальчук ОЛ. Лапароскопічна хірургія жовчних шляхів. Рівне: Вертекс; 1997. - 155 с. ISBN 966-7147-01-0.
30. Козлов ВК. Сепсис: этиология, иммунопатогенез, концепция иммунотерапии. Киев: АННА – Т; 2007. 296с.
31. Кондратенко ПГ, Губергриц НБ, Элин ФЭ, Смирнов НЛ. Клиническая колопроктология: Руководство для врачей. Харьков: Факт; 2006. 385 с. ISBN 966-637-460-9.
32. Кондратенко ПГ, ред. Экстренная хирургия желчных путей: руководство для врачей. Донецк: Лебедь; 2005. 434 с. ISBN 966-508-242-6.
33. Кондратенко ПГ, редактор. Лікарські маніпуляції: навч. посіб. Донецьк: Новий світ; 2001. 229 с. ISBN 5-7740-0761-8.
34. Кондратенко ПГ, редактор. Невідкладні стани: навч. посіб. Донецьк: Новий світ; 2001. 490 с. ISBN 5-7740-0759-6.
35. Кондратенко ПГ, редактор. Руководство по клинической хирургии: Дифференциальная диагностика и лечение хирургических болезней. Донецк; Б.и.; 2005. 752 с. ISBN 966-107-1414-9.
36. Кондратенко ПГ, редактор. Хірургія: підручник. Київ: Медицина; 2009. 968 с. ISBN 978-966-10-036-9.
37. Кондратенко ПГ, Русин ВИ, редакторы. Неотложная хирургия органов брюшной полости: клиническое руководство. Донецк: Заславский; 2013. 720 с. ISBN 978-617-632-022-7.
38. Кондратенко ПГ, Смирнов НЛ, Радченко ЕЕ. Острое кровотечение в просвет органов пищеварительного канала: практическое руководство. Донецк: Б.и.; 2006. 420 с. ISBN 966-108-11-9.
39. Кондратенко ПГ, Стукало АА, Раденко ЕЕ. Гастроинтестинальная эндоскопия: практическое руководство. Донецк: Б.и.; 2007. - 374 с. ISBN 966-108-13-7.
40. Конькова МВ. Диагностическая и интервенционная сонография в неотложной абдоминальной хирургии. Донецк: Новый мир; 2005. 300 с. ISBN 966-107-14-3.
41. Копчак ВМ, Бойко ВВ, Криворучко ІА, Пісоцький ОМ, Гончарова НМ, Перерва ЛО, Кондратюк ВА. Хірургічне лікування ускладнених псевдокіст підшлункової залози. Харків: Мераш Publisher; 2019. 215 с. ISBN 978-617-7618-28-6.
42. Копчак ВМ, Хомяк ІВ, Мишалов ВГ, и др. Желчеотводящие анастомозы в билиарной хирургии. Киев: Лига – Информ; 2004. 123 с. ISBN 966-8186-00-1.

- 43.Криворучко ИА, Бойко ВВ, Березка НИ, Тесленко СН, Шевченко РС. Панкреатит. Травмы поджелудочнойжелезы. Харьков: Издательство ХНАДУ; 2006. 442 с. ISBN 966-303-094-1.
- 44.Криворучко ИА, редактор. Курс лекций по факультетской хирургии. Харьков: Прапор; 2006. 400 с. ISBN6 966-8690-45-1.
- 45.Лисенко БП, Шейко ВД, Хіміч СД, редактори. Хірургія: Підручник. Київ; Медицина; 2010. 712 с. ISBN 978-617-505-003-3.
- 46.Литтманн И. Оперативная хирургия. Будапешт: Академия наук Венгрии; 1985. 1136 с.
- 47.Лупальцов ВИ. Осложнения язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки: хирургическое лечение. Киев: Лига-Информ; 2009. 133 с. ISBN 978-966-8186-04-2.
- 48.Мак–Интайр РБ, Стигманн ГВ, Айсман Б.Алгоритмы диагностики и лечения в хирургии. Пер. с англ. Москва: ГЭОТАР–Медиа; 2009. 744 с. ISBN 9785970412367.
- 49.Мішалов ВГ, ред. Лекції з госпітальної хірургії: навч.посібник. Т.1. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ: Асканія; 2008. 287 с. ISBN 978-966-96842-1-9.
- 50.Мішалов ВГ, ред. Лекції з госпітальної хірургії: навч.посібник. Т.2. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ: Асканія, 2008. 382 с. ISBN 978-966-96842-2-6.
- 51.Мішалов ВГ, ред. Лекції з госпітальної хірургії: навч.посібник. Т.3. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ: Асканія, 2008., 2008. 494 с. ISBN 978-966-96842-3-3.
- 52.Ничитайло МЕ, Вансович ВЕ, Ульянов ВА, Котик ЮН. Спаечная болезнь: патогенетические аспекты развития, профилактика и лечение. Одесса: Астропринт; 2014. 219 с. ISBN 978-966-190-919-8.
- 53.Ничитайло МЕ, Галочка ИП. Диагностика и лечение кистозной трансформации желчных протоков. Киев: Макком; 2008. 192 с. ISBN 978-966-8548-03-1.
- 54.Ничитайло МЕ, Грубник ВВ, Ковальчук АЛ, Галочка ИП, Дяченко ОВ. Минимально инвазивная хирургия патологии желчных протоков. Киев: Здоров'я, 2005. 424 с. ISBN 5-311-01377-X.
- 55.Ничитайло МЕ, Пидмурняк АА. Острый послеоперационный панкреатит. Хмельницкий: Б. и.; 2011. 391 с. ISBN 978-966-8261-65-7.
- 56.Ничитайло МЕ, Скумс АВ. Повреждения желчных протоков при холецистэктомии и их последствия. Киев: Маком; 2006. 343 с. ISBN 966-8548-02-7.
- 57.Ничитайло МЕ, Снопок ЮВ, Булик ИК. Кисты и кистозные опухоли поджелудочной железы. Киев: Полиграфкнига, 2012. 544 с. ISBN 978-966-97176-5-8.
- 58.Ничитайло МЮ, Андрющенко ДВ, Магльований ВА. Хірургічне лікування хворих на гострий панкреатит на підставі клінічної оцінки сучасних характеристик панкреатичної інфекції: метод. рек. Київ: [б. в.]; 2015. 19 с.

59. Ничитайло МЮ, Білоокій ВВ, Роговий ЮЄ. Жовчний перитоніт: патофізіологія і лікування. Чернівці: Букрек; 2011. 295 с. ISBN 978-966-697-367-5.
60. Польовий ВП, Сидорчук РІ, Кулачек ФГ. Гострий гнійний перитоніт: патофізіологічні аспекти та їх корекція. Чернівці: Медуніверситет; 2014. 255 с. ISBN 978-966-697-531-0.
61. Польовий ВП, Сидорчук РІ, Шапринський ВО, редактори. Гнійні процеси м'яких тканин: етіологія, патогенез, лікування. Чернівці: Б. и.; 2013. 218 с. ISBN 978-966-697-515-0.
62. Поляченко ЮВ, Ніконенко ВН, Мішалов ВГ. Венозний тромбоемболізм. Діагностика, лікування, профілактика: клінічні рекомендації. Київ, Б.и.; 2011. 66 с.
63. Радзиховський АП, редактор. Непроходимість кишечника: Руководство для врачей. Київ: Феникс; 2012. 504 с. ISBN 978-966-651-950-7.
64. Русин ВІ, Авдєєв ВВ, Румянцев КЄ, Сірчак ЄС, Маляр НМ. Сучасні діагностичні та лікувальні підходи до печінкової недостатності. Ужгород: Карпати; 2011. 360 с. ISBN 978-966-671-291-5.
65. Русин ВІ, Корсак ВВ, Буцко ЄС, Левицький АВ, Борсенко МІ. Синдроми обкрадання при патології судин дуги аорти. Ужгород: Карпати; 2011. 208 с. ISBN 978-966-671-281-6.
66. Русин ВІ, Переста ЮЮ, Русин АВ. Хірургічне лікування портальної гіпертензії: атлас: навч. посіб. Ужгород: Б. в.; 2003. 88 с. ISBN 966-7400-28-5.
67. Русин ВІ, Русин АВ, Румянцев КЄ, Ігнат ВІ. Постгастректомічні синдроми. Ужгород: Карпати; 2014. 130 с. ISBN 978-966-671-377-6.
68. Русин ВІ, Русин АВ, Чобей СМ, Сочка АВ. Діагностика та лікування передпухлинних захворювань товстої кишки. Ужгород: Карпати; 2013. 206 с. ISBN 78-966-671-356-1.
69. Русин ВІ, Філіп СС. Посттромбофлебітичний синдром глибоких вен миски та нижніх кінцівок. Ужгород: Закарпаття; 1997. 112 с. ISBN 5-87116-036-0.
70. Сидорчук РІ. Абдомінальний сепсис. Чернівці: БДМУ; 2006. 482 с. ISBN 966-697-197-6.
71. Скиба ВВ. Лекції з хірургічних хвороб та атлас операцій. Київ; 2008. 324с.
72. Сушко ВІ, Кривчени ДЮ, ред. Хирургия детского возраста: учебник. Київ: Медицина; 2015. 568 с. ISBN 978-617-505-263-1.
73. Усенко ОЮ, Білоус ГВ, Путинцева ГЙ. Стандарти організації та професійноорієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота: Хірургія. 3-тє видання. Київ: Медицина; 2015. 416 с.
74. Усенко ОЮ, Білоус ГВ, Путінцева ГЙ. Хірургія: Підручник. 5-е видання. Київ: Медицина; 2021. 416 с. ISBN 978-617-505-853-4
75. Фелештинський ЯП. Післяопераційні грижі живота. Київ: Бізнес-Логіка; 2012. 199 с. ISBN 978-966-1653-07-7.

76. Фомін ПД, Березницький ЯС, ред. Хірургічні хвороби: підручник. Київ: Медицина; 2016. 408 с. ISBN 978-617-505-463-5.
77. Цимбалюк ВІ, редактор. Бойова травма серця, грудної аорти та магістральних судин кінцівок: посібник. Київ ; Тернопіль: ТНМУ; 2019. 427 с. ISBN 978-966-673-359-0.
78. Черний ВІ, Новикова РІ. ред. Анестезіологія: Избранные вопросы анестезиологии. Т. 2. Киев: Здоров'я, 2004. 659 с. ISBN 5-311-01290-6.
79. Черний ВІ, Новикова РІ. ред. Анестезіологія: Интенсивная терапия при неотложных состояниях. Т. 3. Киев: Здоров'я, 2004. 610 с. ISBN 5-313-01338-9.
80. Черний ВІ, ред. Ожоговий шок. Донецк: Юго-Восток; 2006. 176 с. ISBN 966-374-106-6.
81. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операцій на органах пищеварения (в двух томах). Киев. Наукова думка. 2005. 626с.
82. Шалимов АА, Радзиховский АП. Атлас операций на органах пищеварения: в 2 т. Киев: Наукова думка; 2003. ISBN 966-00-0152-5 (т. 1). ISBN 966-00-0151-7 (т. 2).
83. Шальков ЮЛ. Кишечные швы и анастомозы в хирургической практике. Москва: Бином; 2013. 208 с. ISBN 978-5-9518-0539-3.
84. Шальков ЮЛ. Спаечный синдром. Москва: Бином; 2012. 238 с. ISBN 978-5-9518-0475-4.
85. Шаповал СД. Гнійно-септична хірургія: навчальний посібник. Київ: Медицина; 2019. 192 с. ISBN 978-617-505-728-5.
86. Щепотін ІБ, редактор. Онкологія: Навч. посіб. Київ: Моріон; 2014. 383 с. ISBN 978-966-2066-54-8.
87. Щепотін ІБ, редактор. Онкологія: Підруч. Київ: Книга плюс; 2006. 496 с. ISBN 966-7619-72-9.
88. Agresta F, Campanile FC, Vettoretto N, editors. Laparoscopic Cholecystectomy: An Evidence-Based Guide. Springer; 2014. 185 p. ISBN 978-3319054063.
89. Bonavina L. Innovation in Esophageal Surgery. Milano: Springer-Verlag; 2012. 136 p. ISBN 978-88-470-2469-4.
90. Brunicaudi F, editor. Schwartz's Principles of Surgery: ABSITE and Board Review. 9th Edition. McGraw-Hill Education; 2010. 544 p. ISBN 978-0071606363.
91. Cameron JL, Cameron AM. Current Surgical Therapy. Elsevier - Health Sciences Division: Philadelphia; 1552 p. ISBN 9780323640596.
92. Clavien PA, Sarr MG, Fong Y, et al. Atlas of Upper Gastrointestinal and Hepato-Pancreato-Biliary Surgery. Springer; 2016. 1067 p. SBN: 978-3-66-246545-5.
93. de Virgilio C, Grigorian A, editors. Surgery: A Case Based Clinical Review. 2nd Edition. Springer; 2019. 689 p. ISBN 978-3030053864.
94. Di Giuseppe A, Shiffman MA, editors. Aesthetic Plastic Surgery of the Abdomen. Springer; 2016. 556 p. ISBN 9783319200033.

95. Dimick JB, Upchurch GR, Sonnenday CJ, Kao LS. *Clinical Scenarios in Surgery*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins; 2018. 784 p. ISBN 9781496349071.
96. Fischer JE, editor. *Fischer's Mastery of Surgery*. 7th Edition. LWW; 2018. 2856 p. ISBN 978-1469897189.
97. Fiser SM. *The ABSITE Review*. 6th Edition. LWW; 2019. 336 p. ISBN 978-1975121150.
98. Goldberg A, Stansby G. *Surgical Talk: Revision In Surgery*. 2nd edition. Icp; 2005. 420 p. ISBN 978-1860944949.
99. Hlumcher FS, Kuchyn YuL, Dubrov SO, Usenko LV, Kobeliatskyi YuYu, Oliynyk OV, et al. *Anesthesiology and intensive care: textbook*. 3rd edition. Kyiv: Medicina; 2021. 312 p. ISBN 978-617-505-879-4.
100. Jackson C. *Bronchoscopy and Esophagoscopy A Manual of Peroral Endoscopy and Laryngeal Surgery*. 2022. 204 p.
101. Jacob BP, Chen DC, Ramshaw B, Towfigh S. *The SAGES Manual of Groin Pain*. Springer International Publishing; 2016. 546 p.: doi: 10.1007/978-3-319-21587-7 ISBN 978-3-319-21587-7.
102. Jones DB, Andrews R, Critchlow JF, Schneider BE. *Minimally Invasive Surgery: Laparoscopy, Therapeutic Endoscopy and Notes*. Jp Medical Pub; 2015. 231 p. ISBN 978-1907816192.
103. JonesMD DB, Andrews, Critchlow JF, Schneider BE. *Minimally Invasive Surgery: Laparoscopy, Therapeutic Endoscopy and Notes*. Jp Medical Pub; 2015. 231 p. ISBN 978-1907816192.
104. Katz MHG, Ahmad SA, editors. *Multimodality Management of Borderline Resectable Pancreatic Cancer*. Springer; 2016. 344 p. ISBN 978-3319227795.
105. Loscalzo J, Fauci A, Kasper D, Hauser S, Longo D, Jameson JL. *Harrison's Principles of Internal Medicine*. 21st edition. New York: McGraw-Hill Medical; 2011. 4012 p. ISBN 978-1264268504.
106. Mulholland MW, editor. *Operative Techniques in Surgery*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins; 2014. 2304 p. ISBN 9781451186314
107. Myers J, Minh L, Keith MW, Orkin BA, Bines SD, Edie CY. *Rush University Medical Center Review of Surgery: Expert Consult - Online and Print*. 6th Edition. Rush University Medical Cente; 2017: 592 p. ISBN 978-0323485326.
108. Novitsky YW, editor. *Atlas of Robotic General Surgery*. Elsevier; 2021. 354 p. ISBN 978-0323697804.
109. Palazzo F, Pucci MJ. *Fundamentals of General Surgery*. Springer; 2018. 366 p. ISBN 978-3030092894.
110. Rothrock JC. *Alexander's Care of the Patient in Surgery*. 16th edition. Elsevier; 2019. 1248 p. ISBN 9780323479141.
111. Saclarides TJ, Myers JA, Milikan KW. *Common surgical diseases*. Third edition. Springer, New-York; 2015 372 p. ISBN 978-1-4939-1564-4.

112. Schein M, Rogers P, Assalia A, editors. Schein's Common Sense Emergency Abdominal Surgery: an unconventional book for trainees and thinking. Springer; 2009. 650 p. ISBN 978-3540748205.
113. Settembrini P, Settembrini A, editors. Vascular Surgery: A Clinical Guide to Decision-making. Academic Press; 2021. 360 p. ISBN 9780128221136.
114. Townsend CM, editor. Sabiston Textbook of Surgery: The Biological Basis of Modern Surgical Practice. 21st edition. Elsevier; 2021. 2176 p. ISBN 9780323640626.
115. Williams N, O'Connell R, McCaskie AW, editors. Bailey & Love's Short Practice of Surgery. 27th edition. CRC Press; 2018. 1632 p. doi: 10.1201/9781315111087. ISBN 9781315111087.
116. Yuh DD, Vricella LA., Yang SC, Doty JR. Johns Hopkins Textbook of Cardiothoracic Surgery. Second Edition 2nd Edition. McGraw Hill Professional; 2014. 1312 p. ISBN 978-0071663502.
117. Zollinger R, Ellison E, Pawlik T, Vaccaro P. Zollinger's Atlas of Surgical Operations. Eleventh Edition. Publisher McGraw-Hill Education; 2022. 640 p. ISBN 9781260440850.

Електронні ресурси

<http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
<http://president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України;
<http://rada.gov.ua/> – офіційний портал Верховної Ради України;
<http://www.kmu.gov.ua/> – Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України;
<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;
<http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
<http://www.nplu.org/> – Національна Парламентська бібліотека України;
<http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.
<http://erassociety.org/>
<http://www.espen.org/>
<http://onlinelibrary.wiley.com/>
www.elsevier.com/books-and-journals
<http://link.springer.com/search?facet-discipline=%22Medicine%22>
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
<http://www.clinicalnutritionjournal.com/>
<http://www.cancer.gov/>
<http://www.cancer.net/>
<http://jco.ascopubs.org/>
<http://jop.ascopubs.org/>
<http://www.pubpdf.com/>
<http://www.websurg.com/>
<http://www.cochrane.org/>

<http://www.wjgnet.com/>
<http://www.nejm.org/>
<https://www.omicsonline.org/>
<http://radiopaedia.org/>
<http://cancerres.aacrjournals.org/>
<http://www.ijcem.com/>
<http://www.surgukraine.com.ua/>
<http://hirurgiya.com.ua/>
<http://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/surgery/index>
<http://www.clinicaloncology.com.ua/>
<http://heartandvessels.com.ua/>